

**Univerzitet u Beogradu
Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja**

Opažanje

van.prof. dr Ana Vesković

Šta podrazumevamo pod opažanjem?

- Kako saznajemo o svetu oko sebe?
- **Obejektivan svet** → stalno kretanje različitih vrsta energije;
- **Draži** → fizičko-hemisjski procesi deluju koji deluju na čula koje svesno doživljavamo;
- **Reagovanje na draži posredstvom čula** → osnova opažanja;
- **Opažanje je složen proces koji uključuje više procesa:**
 - Izbor (selekciju) draži,
 - Organizovanje draži u celine (ne opažaju se pojedinačne draži niti prosta suma draži),
 - Tumačenje celina.

Oseti i opažaji

- **Oset** → prost čulni podatak koji nastaje dolovanjem draži na čulo i odnosi se na jednu osobinu objekta (na primer, braon, slatko, tvrdo, itd.)

- **Opazaj** → prost čulni + znanje i značenje koje se odnosi na celinu objekta (na primer, čokolada, itd.)

Čulni organi i oseti

DRAŽI

(fizičko-hemiski procesi)

NERVNO UZBUĐENJE ILI NADRAŽAJ

(fiziološki proces u nervnim ćelijama smeštenim u čulu)

**DOŽIVLJAJ – PSIHIČKA POJAVA KOJOM POSTAJEMO
SVESNI DRAŽI KOJA JE DELOVALA NA ČULO**

(kada se nervno uzbuđenje iz čula preko neurona prenese do odgovarajuće zone korteksa)

Vrste draži i čula

- **Prema vrsti fizičko-hemijskih procesa razlikuju se:**
mehaničke draži, termičke draži,
hemiske draži, svetlosne draži.
- **Prema poreklu (odakle dolaze) razlikuju se:**
spoljašnje draži i unutrašnje draži
- **Prema tome da li se tokom evolucije razvilo čulo prilagođeno za prijem određenih draži:**
adekvatne i neadekvatne draži.

Čulni oseti

- **Pragovi draži**

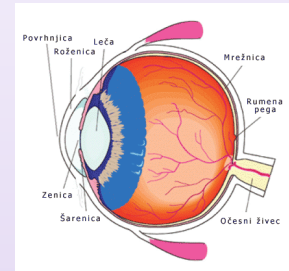
- Donji ili apsolutni prag
- Diferencijalni prag ili prag razlike

- **Promene u osetljivosti čula**

- **Adaptacija** → smanjenje osetljivosti usled duže aktivnosti.
Ova pojava se javlja kod svih čula, a izrazita je kod čula dodira.
(na primer, na svetlo i na tamu)
- **Senzibilizacija** → povećanje osetljivosti čula.
(na primer, umivanje hladnom vodom da bismo bolje videli)

Oseti vida

- **90% svih oseta čine oseti vida**
- **Hromatske boje:** crvena, žuta, zelena i plava.
 - **Kvalitet ili ton boje:** razlika u šarenilu boja.
 - **Svetlina boje:** stepen sličnosti beloju.
 - **Zasićenost boje:** stepen čistoće boje tj. pomašanost sa nekom drugom hromatskom bojom.
 - **Purkinjeov fenomen:** pri dnevnom svetlu crvena boja je svetlija, a pri noćnom plava.
- **Ahromatske boje:**
 - Bela, crna i razni prelazi sivog.
 - Glavna osobina je njihova svetlina

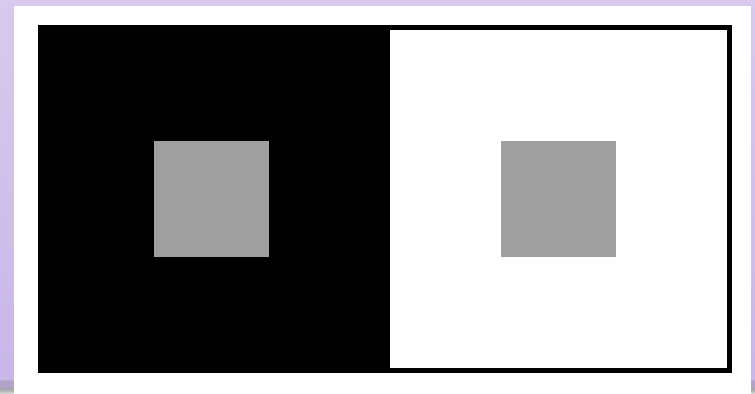
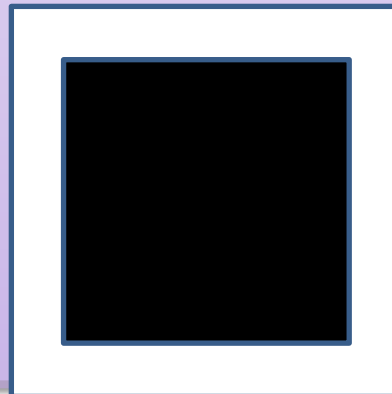

Oseti vida

- **Komplementarne boje** → za svaku hromatsku boju postoji komplementarna sa kojom pomešana daje neutralnu boju.

- **Sukcesivni kontrast** → ako kratko vreme fiksiramo obojenu površinu a zatim pogledamo na površinu neutralne boje videćemo isti oblik ali u komplementarnoj boji.
- **Simultani kontrast** → na boju površine koju posmatramo utiče boja okolnih površina

Oseti vida

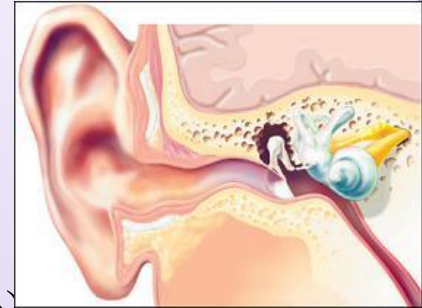
- **Mane pri videnju:**

- kratkovidost – udaljeni predmeti se ne vide jasno;
- dalekovidost – predmeti se vide jasno samo sa određene daljine;
- astigmatizam – predmeti dobijaju iskrivljen oblik.

Oseti sluha

Tonovi → kada na uvo deluje jednoliko talasanje materije (muzika, govor)

Šumovi → kada na uvo deluje različitih frekvenci i nema periodičnog talasanja (prasad, škripanje, zujanje)

- **Visina tona** → zavisi od broja talasa u sekundi;
- **Jačina tona** → zavisi od amplitude ili visine talasa;
- **Boja tona** → zavisi od pratećih tonova koji se javljaju uz osnovni ton.

Nagluvost → smanjena osetljivost organa nervnih puteva ili centara.

Gluvoća → potuni gubitak osetljivosti organa nervnih puteva ili centara.

Maskiranje ili prepokrivanje → kada glasniji zvuk sprečava da čujemo istovremeni.

Oseti ukusa i mirisa

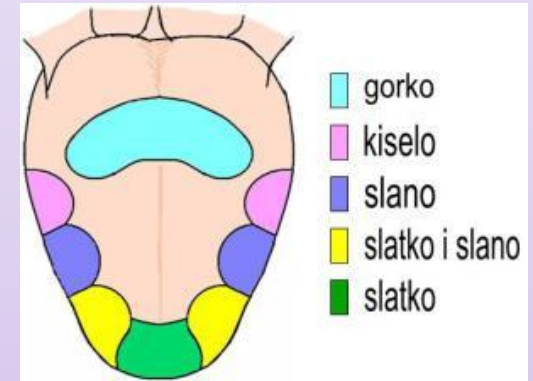
Oseti ukusa i mirisa često se javljaju povezano.

Retko imamo osete ukusa baz oseta mirisa.

Često se uz osete ukusa javljau osesti toplog, hladnog, dodira, pokreta.

- **Oseti ukusa:** javljaju se kada čestice određenog hemijskog sastava rastvorljive u tečnosti deluju na organ za ukus.
- **Četiri su kvalieta oseta ukusa:**
slano, slatko, kisetlo, gorko.

Izražena je pojava adaptacije.

Oseti mirisa: izazivaju ga hemijska svojstva draži. Veća je ostljivost nego osetljivost za ukus.

Šest vrsta: truli, cvetni, voćni, začinski, smolasti, zagoreli.

Kožni oseti

Najmanje četiri vrste kožnih oseta:

- **dodir** → izaziva ga mehanička draž. Kada je intenzivna, dolazi do doživljaja pritiska (delovanje na dublje smeštene nervne ćelije). Na telu su raspoređeni nejednakom gustinom. Izrazita je adaptacija.
- **toplo i hladno** → dva različita oseta. Javljaju se kada je okolna temperatura niža ili viša od temperature kože. Temperatura površine kože naziva se fiziološkom nulom.
- **bol** → može se javiti i kada je izgubljena osetljivost na ostale osete.

Oseti pokreta, ravnoteže i organski oseti

Kinestetski oseti → postoje posebne vrste ćelija u mišićima, tetivama i zglobovima. Javljaju se pri pokretanju pojedinih delova tela. Omogućavaju usklađivanje rada mišića i sticanje različitih veština.

Statički oseti → obavestavaju nas o položaju i promeni položaja delova tela. Ove osete dobijamo posredstvom organa u unurašnjem uhu. Mogu putem refleksnog luka da izazovu osete u organima utrobe i zato pri draženju ovih organa može doći do osećanja mučnine.

Organski oseti → javljaju se u toku funkcionisanja unutrašnjih organa ali dok normalno funkcionišu, nemamo ove osete.

Celovitost i predmetnost opažaja

Veliki broj draži u svakom trenutku deluje na nas

Registrujemo samo mali broj

Kao sistem organizovan u celinu

Zakonnosti opažanja:
grupisanje draži u celinu

Princip blizine

Princip sličnosti

Princip simetričnosti

Princip kontinuiteta

Grupisanje draži u celine

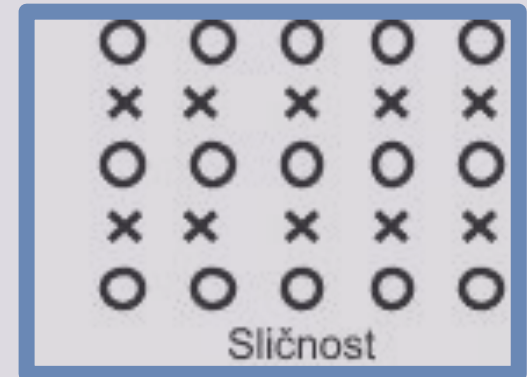
Princip blizine:

prostorno ili vremenski bliske draži opažaju se kao celina

Princip sličnosti: draži

koje se opažaju kao međusono slične, opažaju se kao celina

Princip simetričnosti: draži koje obrazuju pravilnu figuru opažaju se kao celine.

Princip kontinuiteta:

zapaženu formu opažamo kao formu koja se nastavlja.

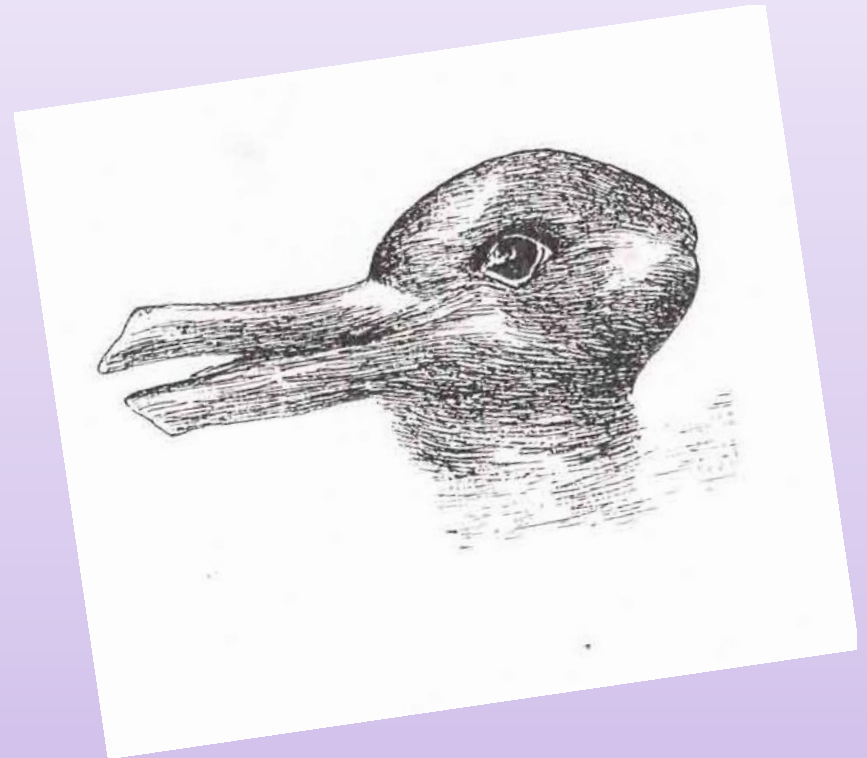

Opazanje figure i osnove

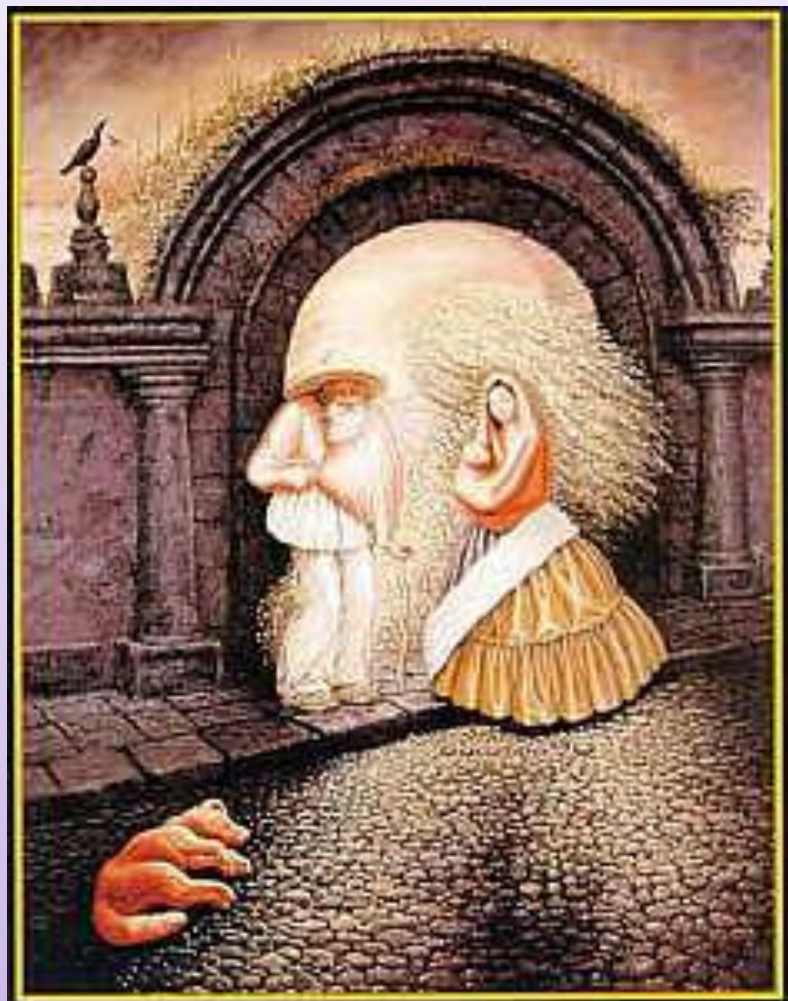
- Tendencija da se objekti opažaju kao istaknute figure na manje izrazioj osnovi.
- Primeri opažanja dvojnih ili povranih slika.

Opazanje figure i osnove

Opazanje figure i osnove

Stalnost opažaja

- Stalnost opažaja veličine → zakonitost da predmete različite udaljenosti od nas opažamo kao jednake veličine.
- Stalnost opažaja boje svetline → boju opažamo kao istu i na sunčevoj svetlosti i u senci.

- Smisao ovih zakonitosti je olakšavanje snalaženja u svetu.

Uloga iskustva u opažanju

Iskustvo utiče na to:

- ✓ Koje ćemo draži opazati,
- ✓ Kako ćemo grupisati draži,
- ✓ Koji smisao ćemo dati grupisanim dražima.

حروآت ای بؤش نآق
ببرآت دؤ ببرآتآ

- ✓ Zahvaljujući iskustvu sisteme draži opažamo kao predmete.

Uloga motivacije u opažanju

Uloga motivacije u opažanju

Potrebe, želje, motivi utiču na naše opažanje.

Vrednosti i interesovanja takođe deluju opažanje.

Perceptualna odbrana → odbrana od toga da zapamtimo ono što nam je neprijatno.

Eksperiment: Ne primećujemo ono što je ispred nas

Iluzije i obmane

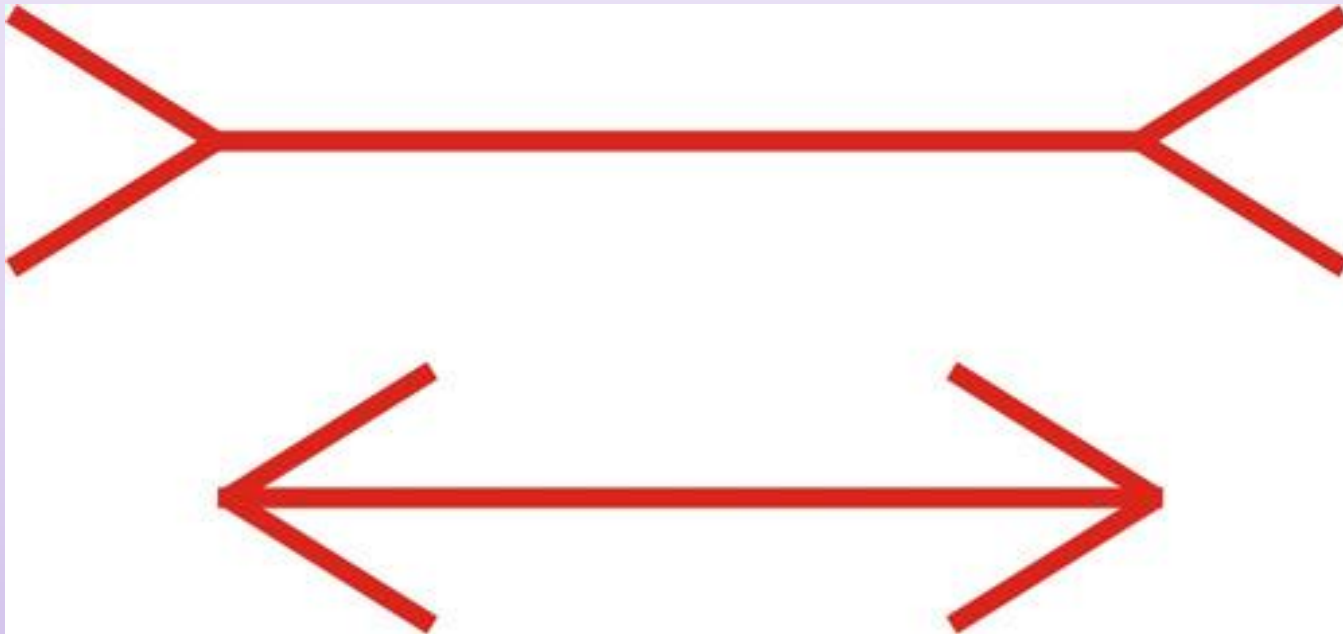
Iluzije → pogrešni ili neadekvatni opažaji.

Dve vrste:

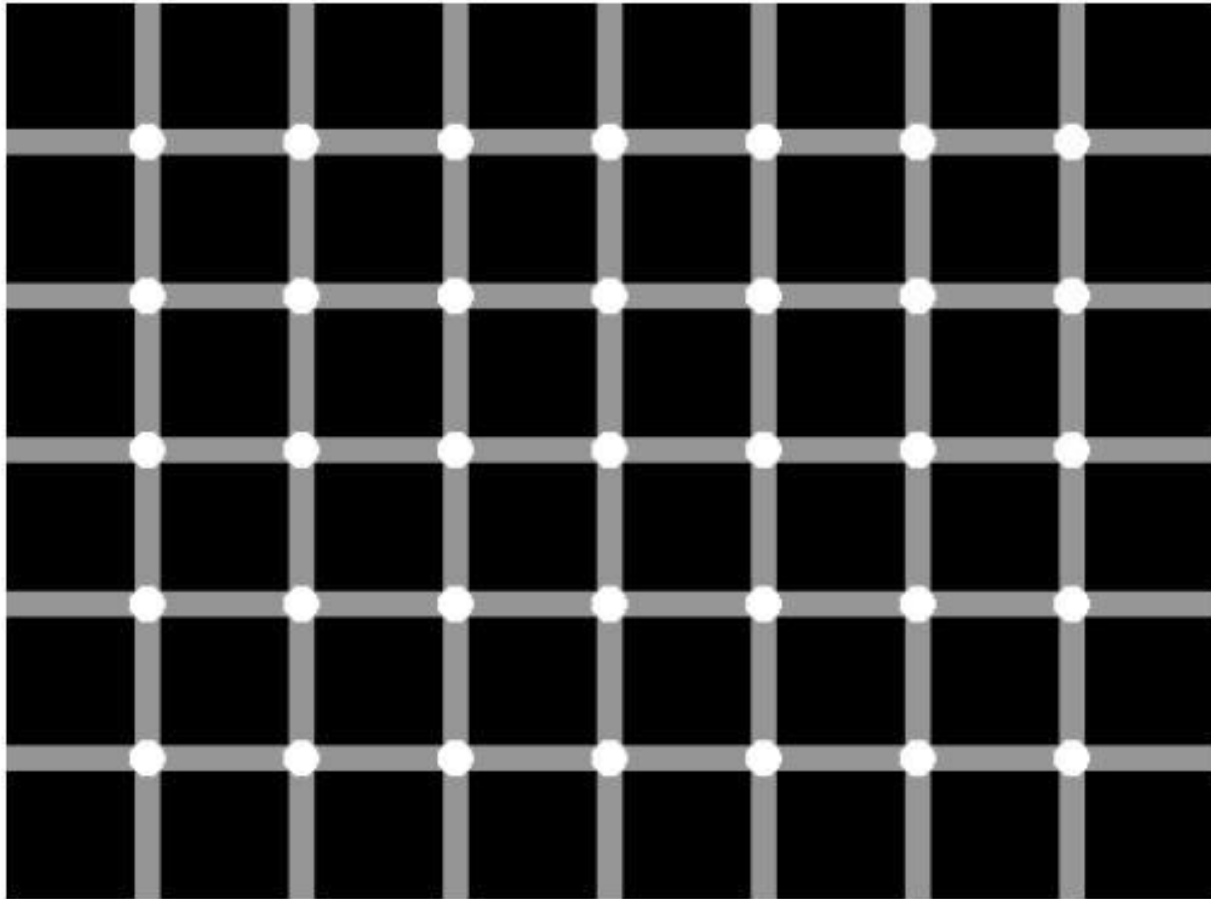
- Iluzije apercepcije → izazvane su željama, osećanjima, očekivanjima;
- Čulne obmane → izazvane su određenim odnosom draži.

Iluzije

- Miler-Lajerova iluzija

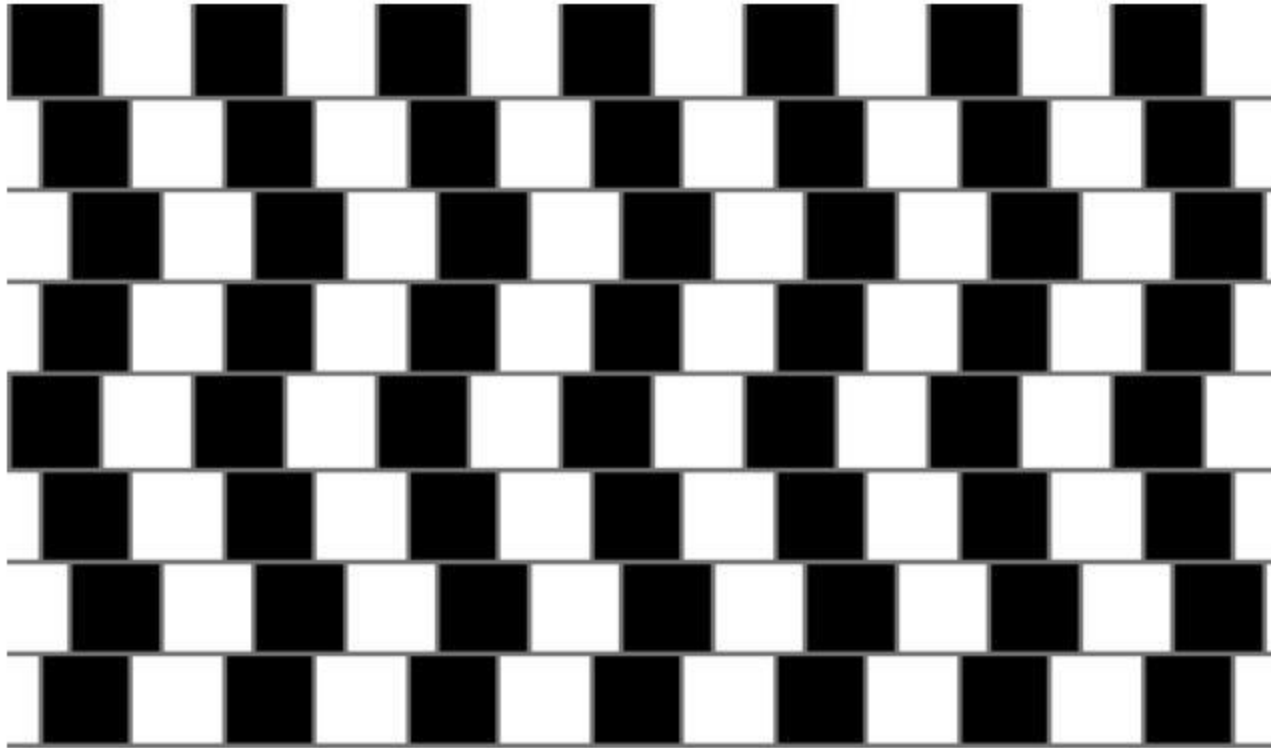

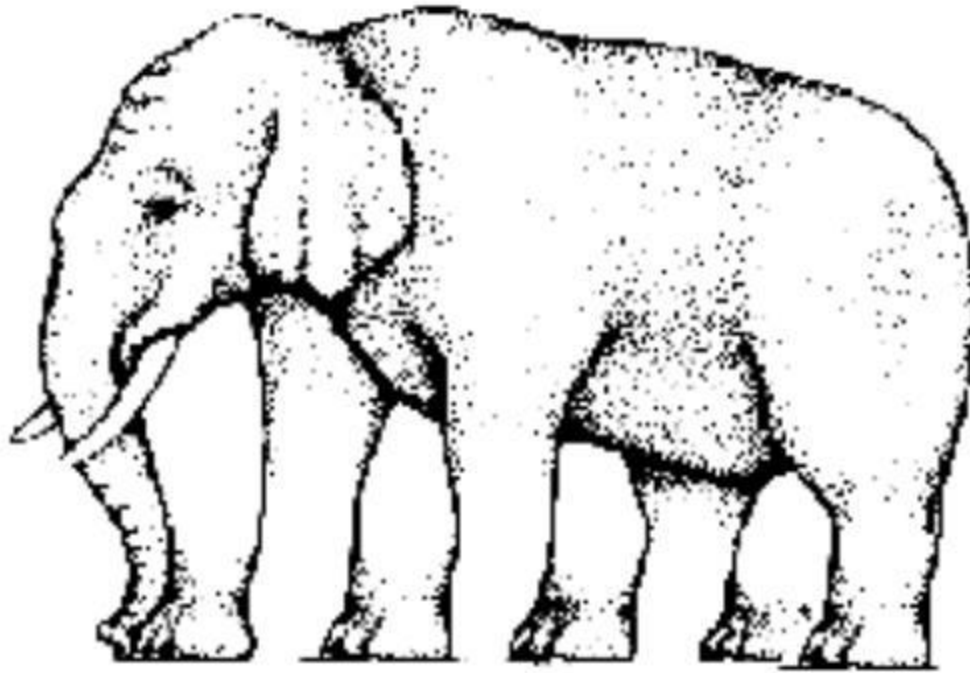
Count the black dots! :o)

Prebrojite crne tačke

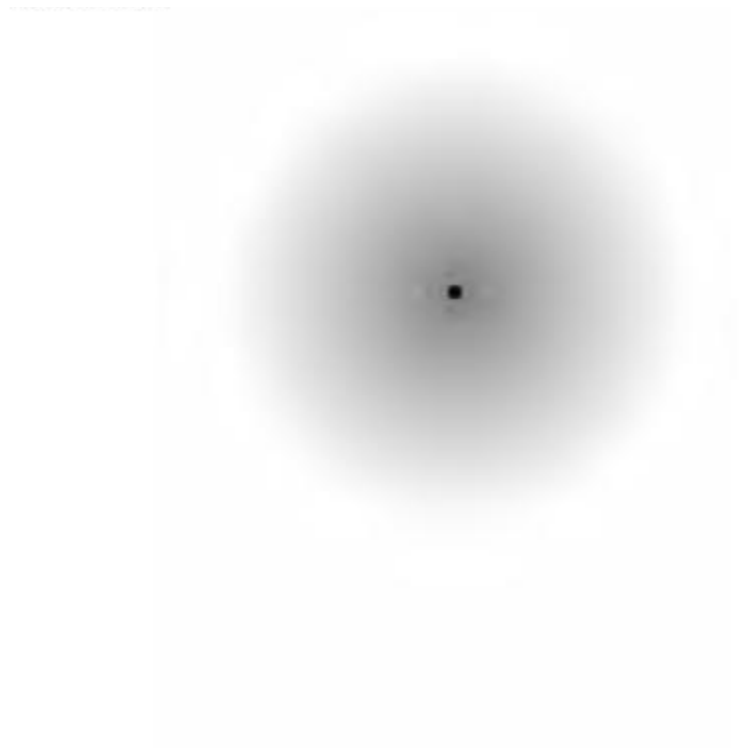
100 10000 100 100 100 100000000 10000 10000 100 10000 100 100000000

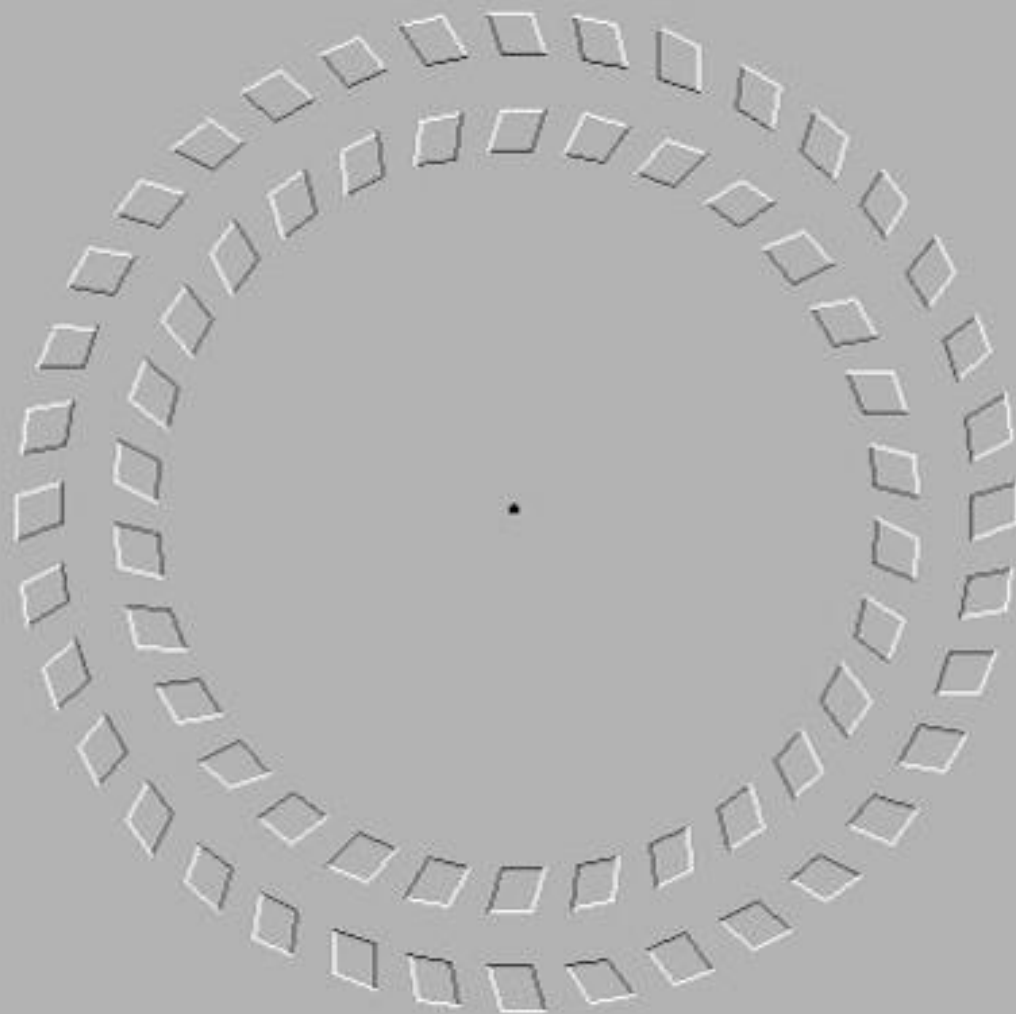
Da li su vodoravne linije paralelne???

Koliko nogu ima ovaj slon???

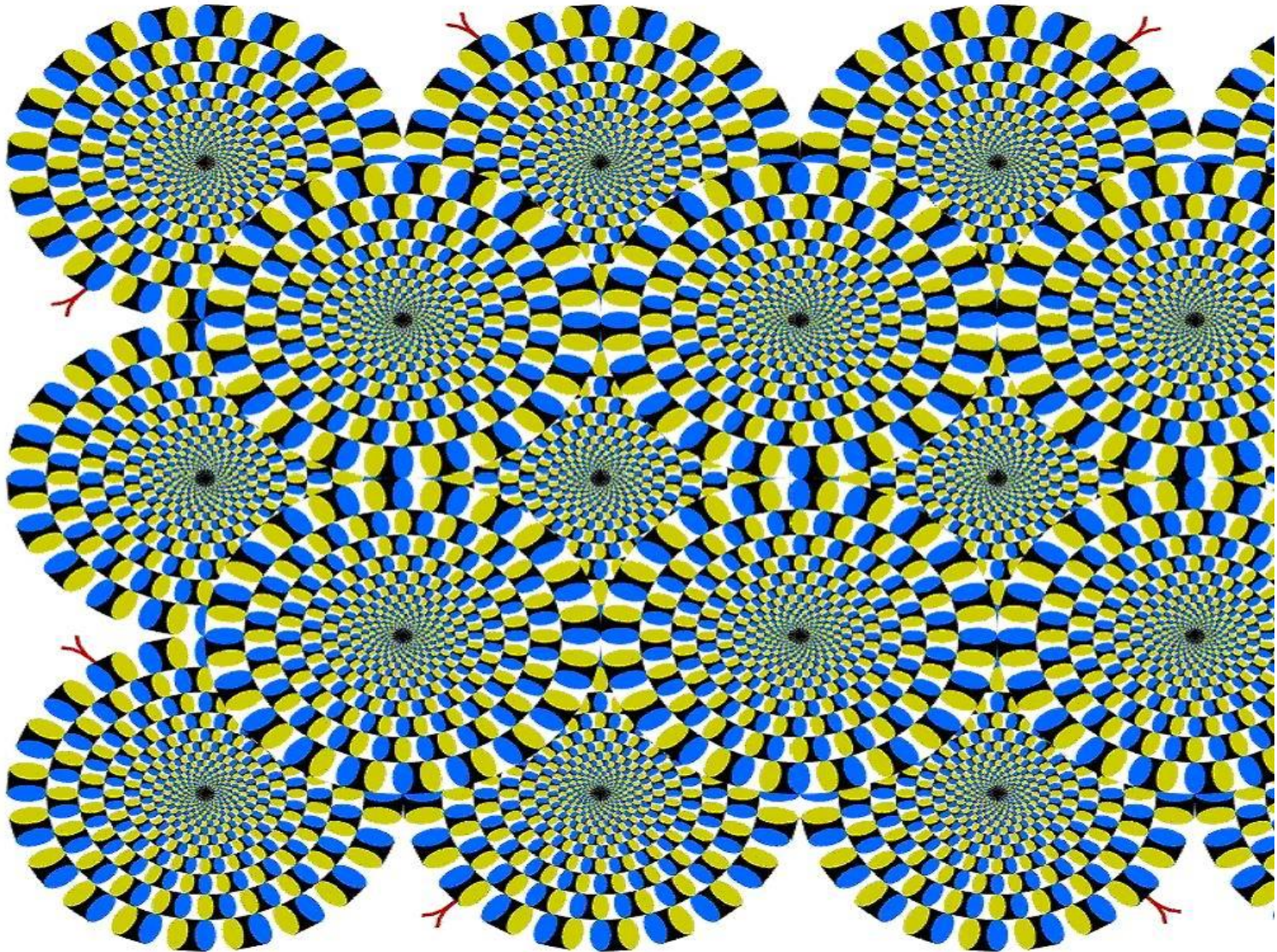
Pažljivo posmatrajte crnu tačku. Nakon izvesnog vremena sivi deo će polako nestajati!!!

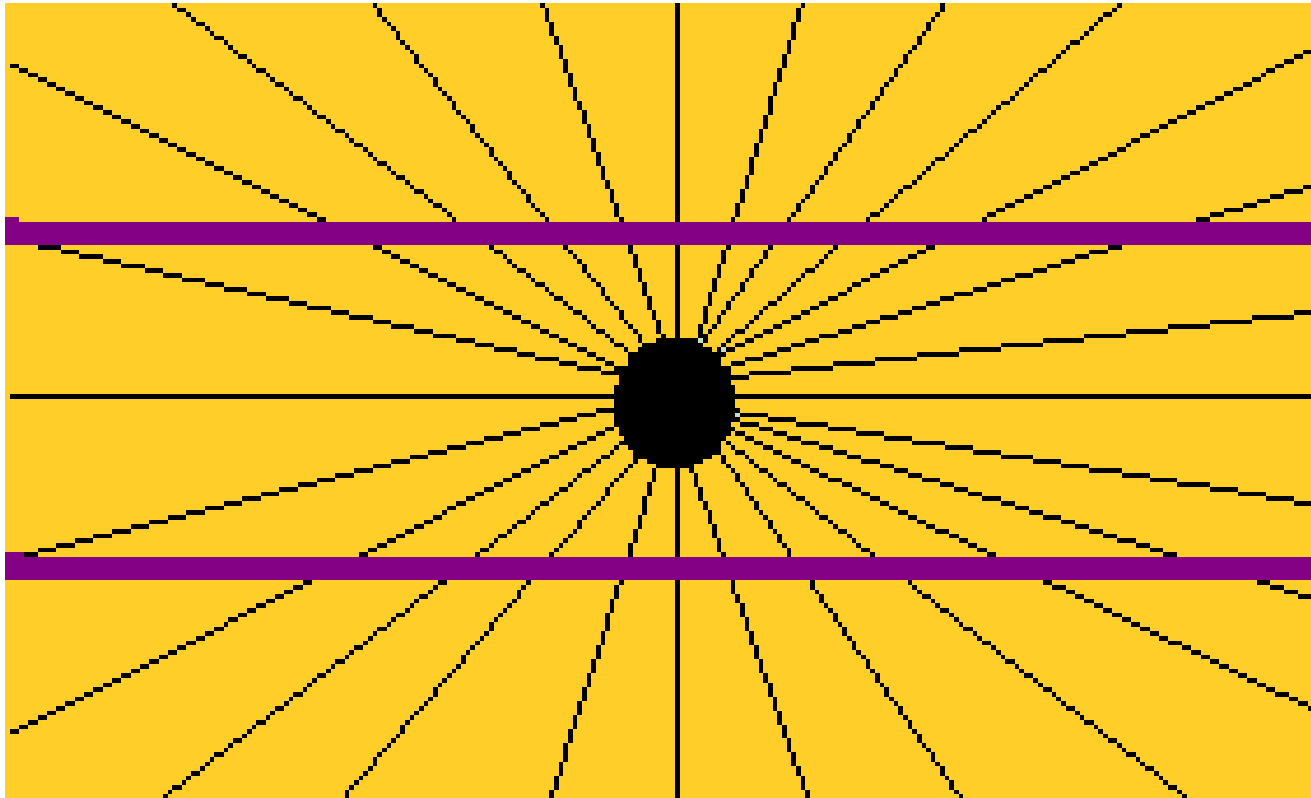

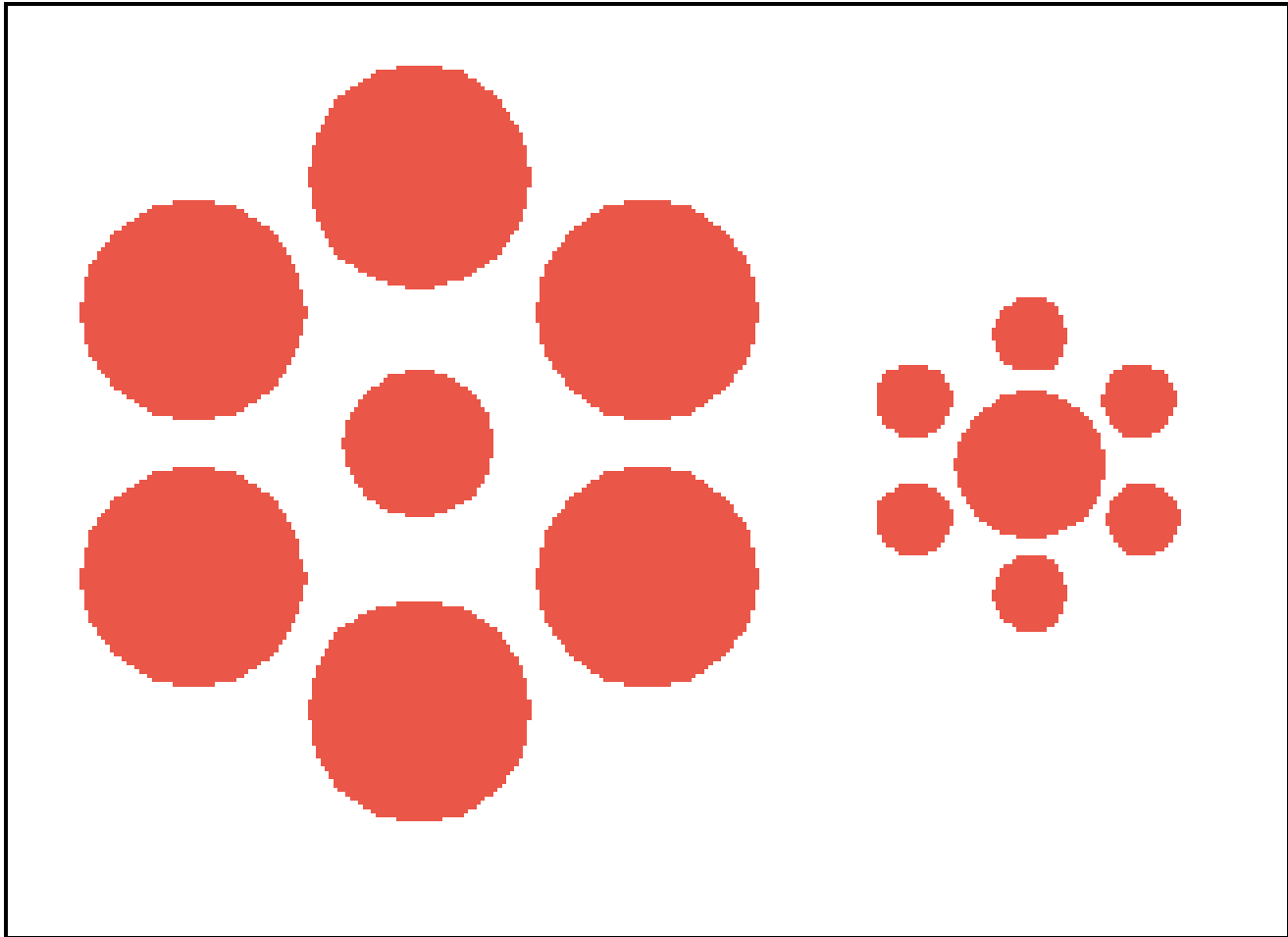
Fokusirajte pogled na točku u centru i pomičite glavu
naprijed, natrag. Čudno?!

Pogledajte ovu sliku, nije animacija. Vase oči čine da se krugovi okreću. Da biste testirali ovo, zrite u jednu točku par sekunda i sve će se prestati kretati... Ili pogledajte u crni centar svakog kruga, također će se zaustaviti. Ali ako pogledate u susjednu crnu točku, prethodna će se početi kretati.

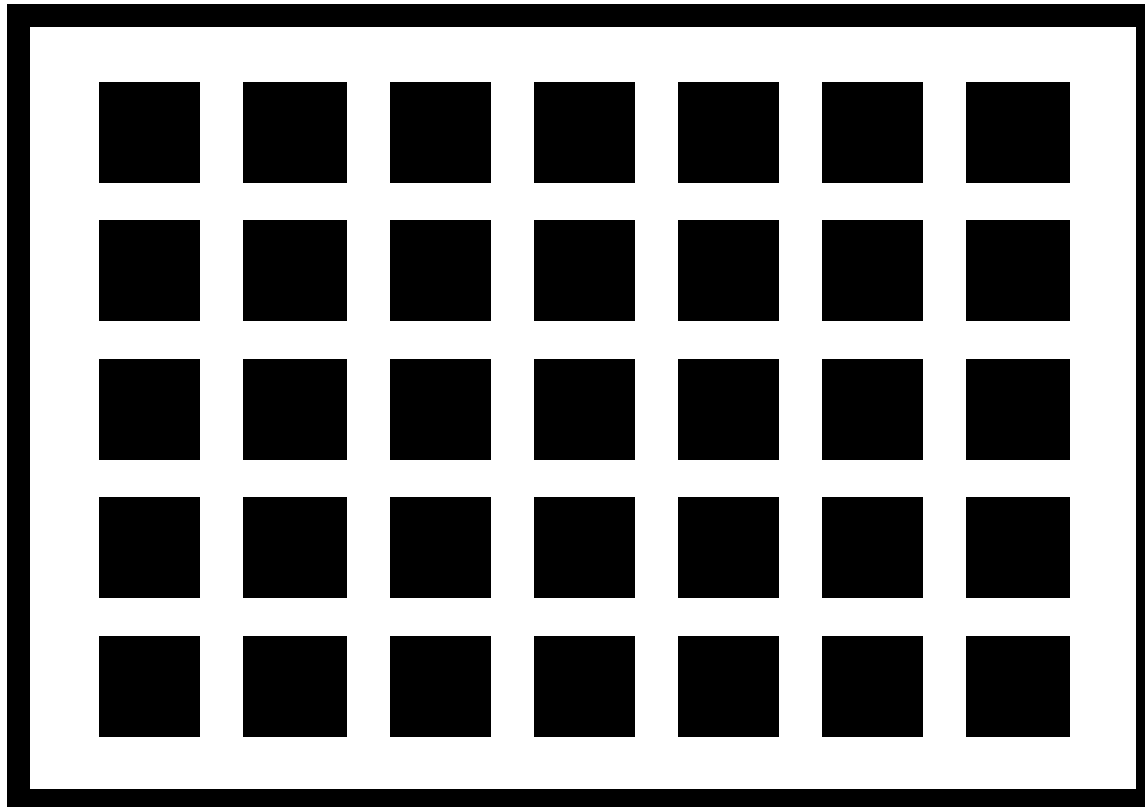

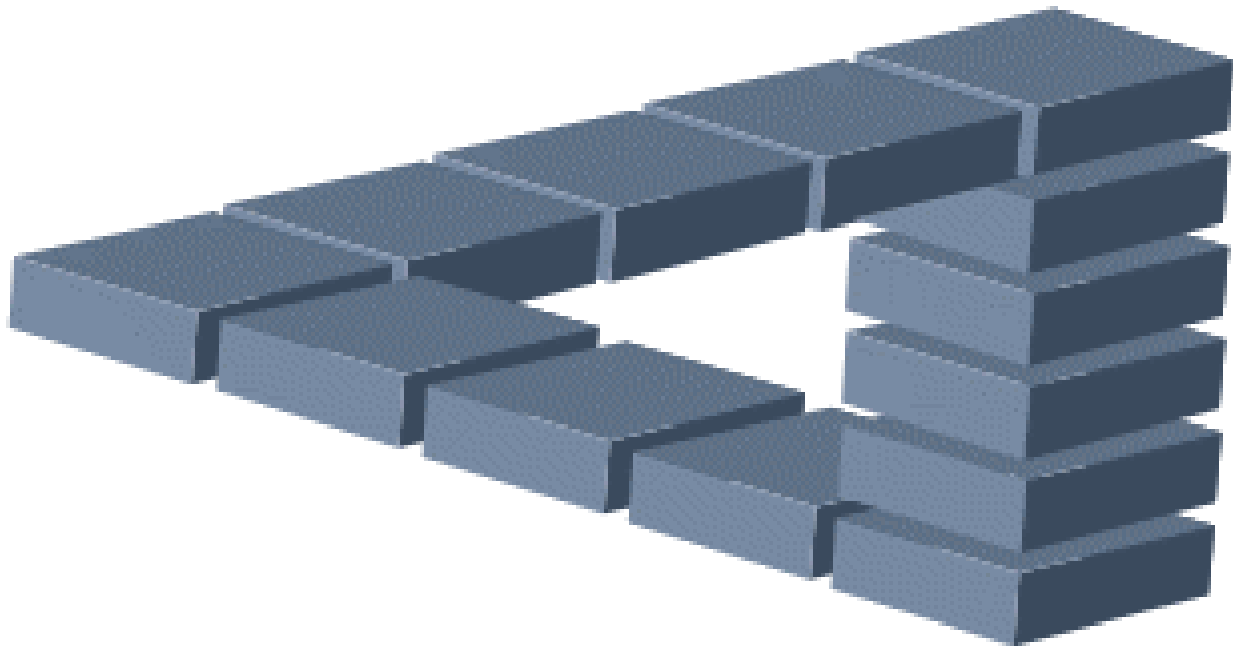
Jesu li ljubičaste linije ravne ili zaobljene?

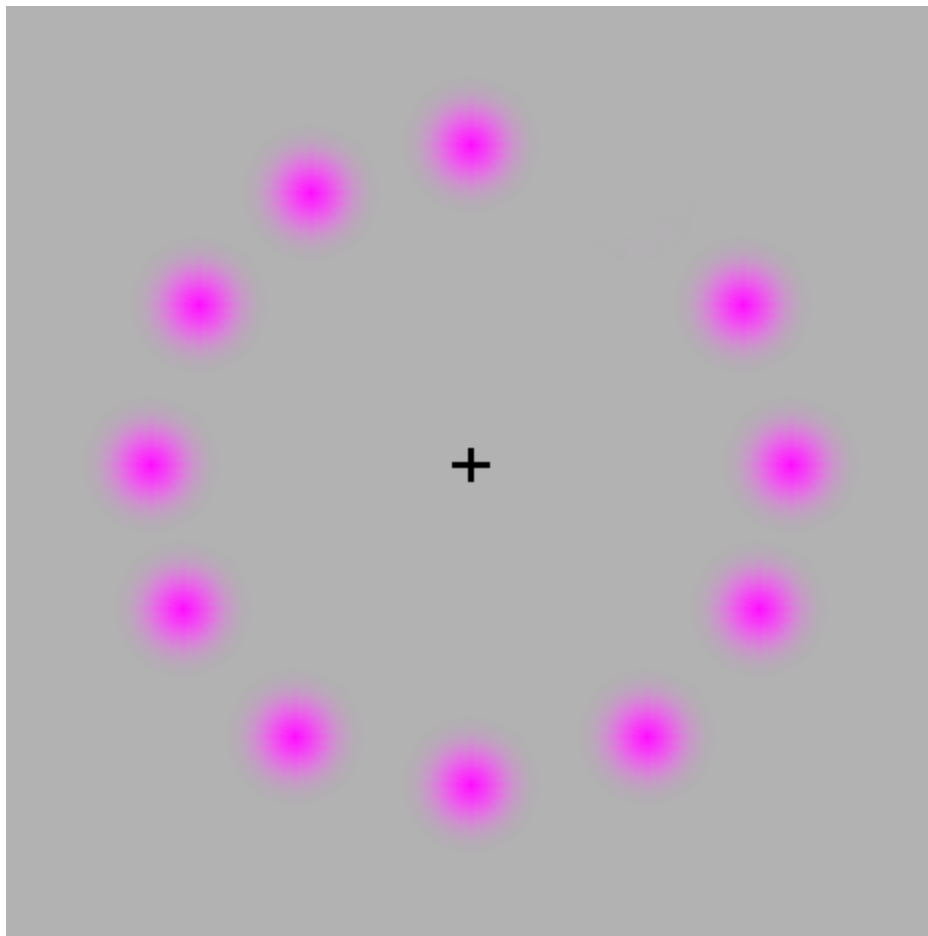
Koji krug u sredini je veci?

Vidite li sivi deo između crnih kvadrata?
Odakle on dolazi???

Je li ovo moguće!?!

Ako se fokusirate na centralni križić primjetit ćete da će krug ljubičastih kružića potpuno nestati, jedino što ćete vidjeti je zelena točka (koja je u stvari ljubičasta)

Opazanje prostora

Predmete opažamo uvek kao predmete određene veličine, u određenom položaju prema nama, sa određenim dubinom, itd.

Opazanje vremena

- Uz svaki opažaj vezuje se i doživljaj trajanja.
- Psihološka sadašnjost → ima stvarno trajanje.

Pažnja pri opažanju

- Naš organizam ne može da registruje sve informacije koje deluju na nas u jednom trenutku.

Karaktersitike pažnje

Moramo se **ograničiti** na određen broj informacija;

Upravljenost mentalne aktivnosti na ograničen broj draži između velikog broja draži;

Nije nezavistan, poseban psihički proces, već osobina više psihičkih procesa: opažanja, mišljenja, učenja, svake psihičke aktivnosti.

Dve su glavne odlike pažnje:

- ✓ **Podešavanje organizma za što bolji prijem draži;**
- ✓ **Veća jasnoća doživljaja predmeta i pojava na koje je usmerena pažnja.**

Činioci koji izazivaju pažnju

Osobine draži

intenzitet

veličina

kretanje

razlika od
okolnih draži

Unutrašnji činioci:
potrebe, interesi, postavljeni zadatak

potrebe

interesi

postavljeni zadatak

očekivanje

Obim i kolebanje pažnje

- ✓ U određenom vremenskom intervalu naša pažnja može biti usmerena na ograničen broj predmeta.
- ✓ Magični broj $\rightarrow 7 \pm 2$ elemenata u jedinici vremena.

Kolebanje pažnje:

- ✓ pažnju ne možemo držati konstantnom,
- ✓ posle izvesnog vremena slabi ili se gubi, pa se ponovo uspostavlja puna pažnja.

Fluktuacija primer**

